

- d) A gazdasági és anyagi szolgáltatások teljesítésére a honvédelmi és a katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében mindenki kötelezhető.³⁸ A gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség célja, hogy igénybevételeivel biztosítsa "a Honvédség és a rendvédelmi szervek működéséhez szükséges anyagi javakat és szolgáltatásokat, az ország kormányzati és közigazgatási rendszerének zavartalan működését, a nemzetgazdaság működőképességét, szükség esetén a működőképesség helyreállítását, a fegyveres összeütközések időszakának polgári védelmi feladatai ellátását, az időszakos egészségügyi feladatok ellátását, valamint a szövetségi kötelezettség alapján feladatot végrehajtó szövetséges fegyveres erők ellátását."³⁹

Éppen ezért érdemes szem előtt tartani, hogy noha könnyen azonosíthatjuk a Magyar Honvédséget a honvédelemmel, az mégsem kizárólagosan a Honvédség feladata. "A biztonság összetett és elemei szorosan összefüggnek egymással, ezért a honvédelem ügyét nem lehet a biztonság más területeitől elválasztva, önmagában értelmezni. A biztonsági kihívások kezelése túlnyúlik az egyes szakminisztériumok hatáskörén, ezért összehangolt kormányzati együttműködést kíván meg."⁴⁰

4. A VÉDELMI IGAZGATÁS RENDSZERE⁴¹

A honvédelem komplexitása a védelmi igazgatási rendszerben mutatható be leginkább, hiszen a védelmi igazgatás a közigazgatás részét képező feladat- és szervezeti rendszer, amely az állam védelmi feladatainak megvalósítására létrehozott, valamint e feladatra kijelölt közigazgatási szervek által végzett végrehajtó, rendelkező tevékenység; magában foglalja a különleges jogrendre történő felkészülést, továbbá az említett időszakok és helyzetek honvédelmi, polgári védelmi, katasztrófavédelmi, védelemgazdasági, lakosság-ellátási feladatainak tervezésére, szervezésére, a feladatok végrehajtására irányuló állami tevékenységek összességét.⁴²

A védelmi igazgatás rendszerének kiépítése a rendszerváltásig nyúlig vissza, amikor is szükséges volt a korábbi honvédelmi bizottságokra épülő és elsősorban a katonai fenyegetettségre koncentráló struktúra felülvizsgálata, igazodás a jogállamiság alapjaihoz.

A védelmi igazgatás rendszerépítésének első szakasza az 1991 és 1995 közötti időszakra koncentrálódott. Ekkor működését a korábról örökölt szétagoltság jellemezte, ami a vertikálisan kiépített, egymástól elkülönült alrendszerek tovább élését jelentette. A területi védelmi igazgatás fővárosi és megyei bizottságaiban az elnöki funkciót a köztársasági megbízottak látták el, akik címzetes államtitkárként a közigazgatási hierarchiában közvetlenül a Kormánynak voltak alárendelve. Egy-egy köztársasági megbízott hatásköre két-három megyére terjedt ki, kivéve a fővárosban illetékességgel rendelkező köztársasági megbízottat. A köztársasági megbízottak – a fővárosi és megyei szinten egységes követelményrendszer szerinti – funkcionálásával és a közvetlen felügyelet gyakorlásával a védelmi igazgatás rendszere országos szinten stabilizálódott, döntő feltételét alkotta a védelmi felkészítés rendszere teljes átalakításának.

Az új rendszer kialakítása átfogó megközelítést igényelt, melynek alapelvei: kölcsönös átláthatóság és bizalom, folyamatos információcsere, szubszidiaritás, költséghatékonyság, naprakész kockázatelemzés, képességek hatékony felhasználása, duplikációk megszüntetése, képzés, felkészülés, tervezés összehangolása. Ennek érdekében szem előtt tartották, hogy a területi védelmi bizottságok szerepüket illetően a térségükben jelentkező védelmi helyzetek

³⁸ Baán-Bors-Csiffáry-Hári-Szentes, 2014.

³⁹ 2011. évi CXIII. tv. 13.§ (2) bekezdése

⁴⁰ Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája, 12. pontja

⁴¹ Baán-Bors-Csiffáry-Hári-Szentes, 2014.

⁴² 290/2011. (XII. 22.) Kormányhatározat, 1.§ n) pontja

helyi szinten történő kezelésére specifikálódjanak, függetlenül attól, hogy a központi irányítás a védelmi feladatok jellegéből adódóan esetenként más-más szervezet hatáskörébe tartozik.

Ugyancsak konszenzus alakult ki abban is, hogy a különböző minősített vagy konkrét beavatkozást igénylő helyzetekben a különböző események során megoldandó feladatok végrehajtása indokolttá teszi a fővárosi, illetve megyei, valamint a helyi védelmi bizottságok, továbbá a polgármesterek önálló rendeletalkotási joggal történő felruházását. Mindezek hatására alakult ki mai formájában a következőekben ismertetésre kerülő igazgatási rendszer.

A védelmi igazgatás rendszerének legfőbb jogszabályi alapja természetesen Magyarország Alaptörvénye, mely megállapítja a különleges jogrend közös szabályait. Különleges jogrend öt típusát különböztethetjük meg: rendkívüli állapot, szükségállapot, megelőző védelmi helyzet, váratlan támadás és veszélyhelyzet. Mindezek mellett megemlíthetjük a katasztrófaveszély állapotát is, amely ugyan nem tartozik a különleges jogrend kategóriájába, azonban az együttműködés szempontjából vizsgálata elengedhetetlen.⁴³

Továbbá részletesen szabályozza a Honvédelmi és a Katasztrófavédelmi törvény, valamint az ezekben előírtakat végrehajtási szinten a 290/2011. (XII. 22.) Kormányrendelet, illetve a 234/2011. (XI. 10.) Kormányrendelet. A fenti jogszabályok mindegyike részletesen leírja a területi és helyi igazgatási szintek feladatait a honvédelemben és a katasztrófák elleni védekezésben.

A védelmi igazgatás feladatrendszere átfogja a következőket:

- a rendszer elmeinek átfogó irányítását;
- a polgári védelmi és katasztrófavédelmi feladatokra való felkészülés tervezését, begyakorlását;
- a létfontosságú infrastruktúra elemek védelmével és a katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatokat;
- a honvédelmi munkakötelezettséget, a gazdasági-anyagi szolgáltatások teljesítését, a katonai műveletek polgári támogatásának megszervezését;
- a meghagyással összefüggő feladatokat;
- a nemzetgazdaság stratégiai erőforrásainak igénybevételét, a gazdaságmozgósítási feladatok végzését, a befogadó nemzeti támogatási tevékenységet;
- a lakosság közszolgálati média általi rendszeres tájékoztatását;
- a hadkötelezettségek bevezetésével kapcsolatos feladatokat;
- a kulturális javak védelmének megszervezésével összefüggő feladatokat.

Védelmi igazgatás struktúrája a centrális irányítás elvei mentén igazodik az államigazgatás felépítéséhez, mely alapján két jól elkülöníthető alrendszerre osztható. Az egyes szintek és szereplők közötti hierarchia, a szakmai irányítási jogosítványok alkalmazása és betartása eredményezheti a rendszer belső összetartó erejét.

A központi szintet az Országgyűlés jelenti, mely törvényeket alkot, határoz a hadiállapot kinyilvánításáról és a békekötésről, továbbá döntéseket hoz a különleges jogrendet érintően, illetve a katonai műveletekben való részvételt illetően. Az OGY állapítja meg Magyarország biztonság- és védelempolitikájának alapelveit, az abban előírt feladatok végrehajtásának főbb irányait és feltételeit. E szint meghatározó szereplője a köztársasági elnök, aki a Magyar Honvédség főparancsnoka, békeidőben a nemzet egységét jelképezi. A Kormány, mint a végrehajtó hatalom legfőbb általános szerve meghatározza és összehangolja a miniszterek és a központi államigazgatási szervek, valamint a honvédelemben közreműködő egyéb szervek honvédelmi feladatait, biztosítja az azok végrehajtásához szükséges erőforrásokat

Területi szint a védelmi igazgatás alapja, szerve a Megyei (Fővárosi) Védelmi Bizottság, amely ellátja az illetékességi területén a törvényekben illetve kormányrendeletekben meghatározott, a honvédelmi felkészítésben és katasztrófavédelemmel összefüggő feladatait.

⁴³ Sütő, 2015.

A területi igazgatás szerveinek az irányítása három oldalról valósul meg. A Honvédelmi Minisztérium végzi a honvédelmi, a Belügyminisztérium a katasztrófavédelmi, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium pedig az általános működés irányítását. A szakmai és funkcionális irányítás egymástól elvált. Ez a sajátos, hármas kormányzati irányítás a területi védelmi igazgatási szerveknél egy helyen, az Megyei Védelmi Bizottságnál összpontosul, ezáltal a szakmai – profiltisztításon átesett – és funkcionális irányítás egy helyen jelentkezik.

Az irányítás rendszerében a honvédelmi miniszter a HM Védelmi Hivatalt, a belügyminiszter a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságot (a továbbiakban: BM OKF) jelölte ki a szakterülethez kapcsolódó irányítási tevékenység végrehajtására.

A Helyi Védelmi Bizottság a Megyei Védelmi Bizottság irányítása alatt működik a helyi végrehajtásért felelős közigazgatási szerv. Illetékessége a járásokhoz, illetve a fővárosi kerületekhez igazodik. A polgármester látja el a honvédelmi felkészítéssel kapcsolatos államigazgatási feladatokat, irányítja és összehangolja azok végrehajtását.

5. RENDVÉDELMI SZERVEK

A honvédelem átfogja az állam életének valamennyi szegmensét. A honvédelemben közreműködő szervezet, valamint feladataikat a Honvédelmi törvény 18.§-a nevesíti.

"(1) A rendvédelmi szervek, valamint az Országgyűlési Őrség a jogszabályban meghatározott hatáskörükben, illetékességi területükön:

- a) ellátják a honvédelem érdekében meghatározott feladataikat,
- b) ellátják a részükre kijelölt személyek és létesítmények védelmét,
- c) támogatják a Honvédséget egyes feladatainak végrehajtásában,
- d) részt vesznek a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatok ellátásában,
- e) közreműködnek a rendkívüli intézkedések végrehajtásában,
- f) együttműködnek a helyi védelmi igazgatás szerveivel a honvédelmi feladatok ellátásában.

(2) A honvédelemi felkészülés egyes feladatainak ellátásában részt vesznek:

- a) a)
- b) a központi államigazgatási szervek,
- c) a települési önkormányzatok irányítása alatt álló szervek,
- d) a bírósági és az ügyészi szervezet,
- e) az egészségügyi szolgáltatók és gyógyszerellátást végző szervek,
- f) az oktatási, kulturális, tudományos intézmények,
- g) a műsorszóró rádió- és televízióállomások, a nemzeti hírügynökség,
- h) a közlekedési, szállítási, elektronikus hírközlési, informatikai szervek és a posta szervei,
- i) a Magyar Nemzeti Bank,
- j) a közellátást, illetve a közüzemi szolgáltatást végző szervek, továbbá
- k) minden olyan szerv, amely jogszabály alapján honvédelmi feladat ellátására vagy honvédelmi kötelezettség teljesítésében való közreműködésre köteles.

(3) A (2) bekezdésben felsorolt szervek az ott meghatározott feladataik végrehajtása keretében, működési területükön

- a) felkészülnek a jogszabályban meghatározott honvédelmi feladataik teljesítésére,
- b) folyamatosan biztosítják a honvédelmi célú működésük feltételeit, beleértve az ehhez szükséges tervezési és előkészületi tevékenységet is,
- c) gondoskodnak a lakosság fegyveres összeütközések idején történő védelméről, ellátásáról és a nélkülözhetetlen közüzemi szolgáltatások fenntartásáról,